

Fallet från makten

Efter en röstsammanräkning, som i dramatik och spänning övergår det mesta av vad svenska val bjudit på, blev valets slutresultat 175—175. För alla de väljare, som hoppats på att äntligen få se ett skifte vid makten, blev denna utgång givetvis en svår besvikelse. Läget före valet var hoppingivande. Opinionsmätningarna tydde sålunda på att det denna gång fanns ett väljarunderlag för en övertygande borgerlig valseger. Icke förty lyckades "det socialistiska blocket" — en beteckning driven av Sveriges Radio, mot vilken hr Palme alls ej protesterade — med ett nödrop åstadkomma dött lopp.

Men besvikelsen torde i själva verket vara större på den socialdemokratiska sidan. Man hade gjort en satsning utan motstycke i partiets historia och genom att bottenskrapa sina resurser hjälpt till att driva fram ett sensationellt högt valdeltagande. Ett sådant brukar ju alltid gynna socialdemokraterna. Ändå gick det inte att hålla ställningarna. Hr Palme fick uppleva sitt andra valnederlag som partiledare. När han numera fått tid på sig att begrunda valutslaget innebär bör han ha anledning till en eftertankens kranka blekhet. Man kan inte regera med lottens hjälp och ett nytt val blir aktuellt om och när regeringen vågar sig på att möta väljarna igen. Intill dess måste regeringen hanka sig fram i ett tillstånd av maktlöshet, och detta är det nya och viktiga i situationen. Regeringen har förlorat greppet över de politiska initiativen. Den kan inte längre genom en order till sitt transportkompani (och underhandssamförstånd

med kommunisterna) genomdriva vad de behagar vilja.

Över detta måste man inom oppositionen draga en suck av lättnad. Efter femton år av maktlöshet har de borgerliga partierna åter medinflytande på de politiska tunga frågorna. Regeringen kan till vidare inte längre diktera; den måste resonera. För de människor, som i årtionden kämpat för att återställa den politiska maktbalansen, bör denna vändning upplevas som ett uppvaknande ur en mardröm. Vad som gjort oppositionens så bitter är ju att socialdemokraterna länge och med sådan hänsynslöshet utnyttjat en liten röstmarginall för att över oppositionens huvuden genomdriva en politik som nästan 50 % av det svenska folket inte velat ha och som i åtskilliga avseenden av många upplevts såsom en skränkning av deras politiska grundvärningar. Trycket från ett maktmedvetet parti, som öppet eftersträvat att bli stödjande och att helt forma samhället efter sitt program, har lättat.

Det borde nu vara möjligt att i ett kommande extraval definitivt detronisera socialdemokraterna och därmed göra plats för dem, att deras parti är ett bland annat och att det icke har någon av historien givet rätt att ensamt bestämma samhällets utvecklingen.

Mycket kommer härvidlag att bereda den borgerliga frontens hållfasthet. Sedan enighet, som fört de tre partierna till gemensam seger, brytas, kan vi lätt falla tillbaka i ett socialdemokratiskt maktinnehav. De något panikslagna röster,

inom folkpartiet och dess press höjts för att partiet skall manövrera sig till en friare ställning med möjligheter till samarbete med socialdemokraterna, är oroande. Förhoppningsvis rör det sig dock om överilade reaktioner inför det egna partiets nederlag. De krafter inom folkpartiet, som spekulerar i öppen koalition eller underhands-samarbete med socialdemokraterna, bör kanske först kasta en blick på vad som hänt de liberala vänsterpartier i Danmark och Norge, vilka prövat en dylik politik. De har blivit hart när utplånade på kuppen. Vad som var politiskt möjligt i 1900-talets början är icke längre praktisk politik. Den allt övervägande delen av folkpartiets väljare är just borgerliga och vill ha en borgerlig samverkan, och denna uppfattning har i många år konsoliderats

genom folkpartipressens rekommendationer i samma riktning. Att gå mot så fasta opinioner inom det egna partiet skulle kunna leda till en total katastrof.

Däremot borde folkpartiet under Gunnar Heléns fasta och skickliga ledning — i likhet med Gösta Bohman har också han vuxit mycket med uppgiften— kunna göra en come-back. Partiet har genom sin beredskap till uppoffringar för oppositionens gemensamma bästa förvärvat stor sympati hos många väljare, som den här gången röstat med centern eller moderaterna. De kan komma tillbaka, om partiet visar kurlage i ett besvärligt läge. Högerpartiet lyckades efter 1948 års debacle reparera förlusterna. Uppgiften är snarare lättare för folkpartiet nu, än den var för högern då.